

Posudek rigorózní práce Mgr. Kateřiny Reichelové Ženy a podprsenka: kvalitativní zkoumání sociokulturních kontextů jejího užívání

101 s. textu, poznámkový aparát, bibliografie, obrazová a textová příloha

Téma rigorózní práce, které Kateřina Reichelová zvolila, je poměrně originální. Zájem o prádlo jako intimní součást šatníku žen i mužů je mladého data, i když dochované plastiky a ikonografické a písemné prameny přesahují horizont několika století, v některých případech i tisíciletí.

Autorka rozdělila práci do dvou oddílů. První je opřen o dobře sestavenou bibliografii a postihuje formální vývoj prádla, které krylo ženský hrudník od ovinovacích typů, přes různé tvary a materiály korzetů k podprsence. Věnuje pozornost vývoji střihů v návaznosti na dějiny módy, materiálům a jejich proměnám, a snaží se zachytit funkce a částečně i kulturní kontexty a symboliku, která může být do tohoto kusu spodního oděvu vkládána.

Druhý oddíl je založen na kvalitativním výzkumu, který má zachytit na malém vzorku vybraných žen relativně širokého věkového rozmezí vztah k podprsence z různých aspektů praktického života, frekvence užívání, nákupů, osobních preferencí, názorového vývoje na (ne)nošení podprsenky a jejích případných dalších funkcí včetně náznaku „mužských reflexí“, byť tento poslední aspekt nebyl předmětem zkoumání.

Domnívám se, že práce je napsána dobře a je vidět, že autorka se svému tématu věnovala se zájmem a pečlivostí. Úkolem oponenta ovšem je upozornit na některé – možná subjektivně vnímané – nedokonalosti.

Vstupní část, která je založena na vybraném souboru publikací, nemůže mít jiný než kompilativní charakter. To není myšleno jako výtka, ale jen konstatování. Postrádám tu však hodnocení a kritiku pramenů. Je to o to markantnější, že druhá část práce má naopak velmi obsáhlý detailně propracovaný metodologický úvod, takže v pojetí obou polovin vzniká určitá disproporce a nevyváženost.

Autorka se zabývá vývojem a funkcemi podprsenky v, jak říká, euroatlantické civilizaci. Tento rámec se ovšem ve druhém oddíle práce zúží na Českou republiku, respektive na Prahu, kde proběhl kvalitativní výzkum.

V historických pasážích je přirozeně věnována pozornost Evropě, protože zkoumaný kus prádla má svou genezi právě tady. Jeho vývoj vyplýval, respektive byl součástí, proměn módních stylů, které zase korespondovaly s vývojem uměleckých slohů, ale i náboženskými hnutími, ekonomickými poměry, sociálním postavením nositelů oděvu atd. Autorka si je těchto kontextů samozřejmě vědoma. Možná, že jí připadají tak samozřejmé, že nepovažuje za důležité je zdůrazňovat. Domnívám se však, že kdyby se popis pevněji propojil s charakteristikami uměleckých slohů (které jsou v textu zmiňovány jen sporadicky), mohl by být ještě zajímavější. Jaksi samovolně by vyplynula například absence baroka na Britských ostrovech a zdejší specifika oděvní kultury, preferující i jisté odlišnosti ženské siluety (forma korzetu) ve srovnání s kontinentem. To je skutečnost, která může, ale nemusí, poněkud

posunout optiku anglosaských autorů, zabývajících se interpretací historického vývoje (viz kritika pramenů). Právě tak by bylo jasnější vysvětlení přechodného odložení korzetu na přelomu 18. a 19. století. Bylo to vzájemné posilování vlivů soudobé filozofie, důsledek revolučního odporu k rokokovému šatu jako symbolu royalismu ve Francii, stále přetrvávající obdiv a snaha napodobovat francouzské módní vzory v kontinentální Evropě a zároveň nástup nového klasicistního slohu, inspirovaného antikou. Podobně byl o sto let později zánik korzetu posílen pravděpodobně mnohem víc nastupující secesí než lékařskou osvětou. Jistě tu sehrálo roli i ženské emancipační hnutí. Móda nemá ve zvyku respektovat etické, zdravotní či jiné apely, avšak oděv nebo některé jeho součásti se mohou stát významným politickým emblémem.

Podobně, jak autorka dobře dokládá, sehrává novodobá podprsenka od 60. let 20. století symbolickou úlohu v soudobém feministickém hnutí.

Velmi oceňuji pasáže, které se týkají vývoje materiálů užívaných na korzety a podprsenky.

Jak už bylo řečeno, druhá část práce je uvedena obsáhlým a velmi dobře zpracovaným, možná místy až příliš detailizovaným metodologickým úvodem. Scénář rozhovoru je logický a jak po sociologické stránce, tak z psychologického hlediska vzhledem k respondentce má správnou strukturu. Zaměření otázek je promyšlené a inteligentní, interpretace střízlivá, s vědomím limitů, které takto pojatý výzkum může poskytnout. (Bývá zvykem dát do přílohy seznam respondentů s osobními charakteristikami. Čtenář se pak lépe orientuje v textu a odkazy na jednotlivé rozhovory jsou adresnější).

Opět spíš pro inspiraci, bude-li autorka v tématu pokračovat, by bylo možné spektrum otázek rozšířit například o (momentální) sociální situaci respondentky (může se stylizovat, zdůrazňovat, že preferuje lepší a značkové obchody, přestože praxe je jiná). Možná by bylo zajímavé zeptat se na nákup prádla u vietnamských obchodníků. Stejně zajímavá (to by však chtělo větší zkoumaný vzorek) by mohla být otázka na náboženský názor respondentek.

Předkládaná rigorózní práce Mgr. Kateřiny Reichelové je psaná kultivovaným svěžím jazykem, je originální, zajímavá a splňuje kritéria pro udělení titulu doktor filozofie. Ráda ji doporučuji k obhajobě.

Praha 29. března 2013

Doc. Irena Štěpánová, CSc.
Ústav etnologie FFUK